

Ετήσιο Ελληνόφωνο Επιστημονικό Συνέδριο Εργαστηρίων Επικοινωνίας

Τόμ. 1, Αρ. 1 (2022)

1ο Ετήσιο Ελληνόφωνο Επιστημονικό Συνέδριο Εργαστηρίων Επικοινωνίας: Η περιβαλλοντική επικοινωνία με χρήση ήχου, εικόνας, κειμένου για τη δημοσιογραφία/πληροφόρηση/πολιτισμό/εκπαίδευση

Περιβαλλοντική Επικοινωνία σε ΜΜΕ

Μαρία Κλουβιδάκη, Νίκος Αντωνόπουλος

doi: [10.12681/cclabs.4955](https://doi.org/10.12681/cclabs.4955)

Copyright © 2022, Ετήσιο Ελληνόφωνο Επιστημονικό Συνέδριο Εργαστηρίων Επικοινωνίας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Κλουβιδάκη Μ., & Αντωνόπουλος Ν. (2022). Περιβαλλοντική Επικοινωνία σε ΜΜΕ: Ειδησεογραφικές ιστοσελίδες Ελλάδας και Αμερικής. *Ετήσιο Ελληνόφωνο Επιστημονικό Συνέδριο Εργαστηρίων Επικοινωνίας*, 1(1), 46-53. <https://doi.org/10.12681/cclabs.4955>

Περιβαλλοντική Επικοινωνία σε ΜΜΕ: Ειδησεογραφικές ιστοσελίδες Ελλάδας και Αμερικής

Κλουβιδάκη Ι. Μαρία
Δημοσιογράφος
mklouvidaki@gmail.com

Αντωνόπουλος Νίκος
Επίκουρος καθηγητής, Τμήμα Ψηφιακών Μέσων και Επικοινωνίας,
Ιονίου Πανεπιστημίου
nikos@antonopoulos.info

Περίληψη

Ο σκοπός αυτής της έρευνας είναι να διαπιστωθεί κατά πόσο οι ειδησεογραφικές ιστοσελίδες στην Ελλάδα, ασχολούνται με θέματα περιβαλλοντικού ενδιαφέροντος και αντίστοιχα τι συμβαίνει με τις ειδησεογραφικές ιστοσελίδες της Αμερικής. Πρόκειται για μία ερμηνευτική και ποιοτική έρευνα χαρακτήρας της είναι ως επί το πλείστον διερευνητικός με στόχο να αναλύσει σε θεωρητικό επίπεδο τα γεγονότα. Τα αποτελέσματα υπογραμμίζουν τη σημασία των περιβαλλοντικών ειδήσεων ενώ καταδεικνύουν το πρόβλημα που υπάρχει με τις ειδησεογραφικές ιστοσελίδες, οι οποίες δεν δίνουν μεγάλη βαρύτητα σε τέτοιου είδους θέματα. Αυτή η μελέτη μπορεί να θεωρηθεί μεταξύ των πρώτων προσπαθειών για την ανάλυση του περιεχομένου των ειδησεογραφικών ιστοσελίδων αναφορικά με τα περιβαλλοντικά θέματα. Οι ειδησεογραφικές ιστοσελίδες θα πρέπει να ασχοληθούν περισσότερο με ειδήσεις που αφορούν στο περιβάλλον.

Λέξεις κλειδιά: Ειδήσεις, περιβαλλοντικές ειδήσεις, περιβάλλον

Εισαγωγή

Το διαδίκτυο παρέχει ένα ιδανικό περιβάλλον για τα μέσα ενημέρωσης και για τον λόγο αυτό όλα τα παραδοσιακά ΜΜΕ (εφημερίδες, ραδιοφωνικοί σταθμοί και κανάλια) έχουν καθιερώσει την παρουσία τους σε αυτό (Antonopoulos and Veglis, 2013). Οι ειδησεογραφικές ιστοσελίδες στην πλειοψηφία τους ασχολούνται με θέματα τα οποία άπτονται της επικαιρότητας. Ειδήσεις δεν είναι μόνο οι ανακοινώσεις και τα ρεπορτάζ που αφορούν στην πολιτική, στην οικονομία, στην κοινωνία. Τα άρθρα και τα κείμενα που σχετίζονται με περιβαλλοντικά θέματα, τα οποία είναι άκρως επίκαιρα, θεωρούνται και αυτά ειδήσεις. Όπως αναφέρουν οι Kovach and Rosentiel (2004), η δημοσιογραφία θα πρέπει να προσφέρει ανεξάρτητη ενημέρωση, ακριβή και ταυτόχρονα αξιόπιστη, ώστε οι πολίτες να μπορούν να είναι ελεύθεροι. Ο άνθρωπος έχει γενικότερα ανάγκη για ενημέρωση καθώς όταν ενημερώνεται, έχει το αίσθημα της σιγουριάς και της ασφάλειας (Kovach and Rosentiel, 2004). Ταυτόχρονα η περιβαλλοντική επικοινωνία σύμφωνα με τον Harrison (1993), είναι η αμφίδρομη ανταλλαγή πληροφοριών και αφορά στο περιβάλλον. Σύμφωνα με τους Karyotakis and Antonopoulos (2021), η περιβαλλοντική επικοινωνία αρχικά ήταν ένας περιορισμένος όρος καθώς δεν σχετιζόταν με όλα αυτά τα κομμάτια της επικοινωνίας

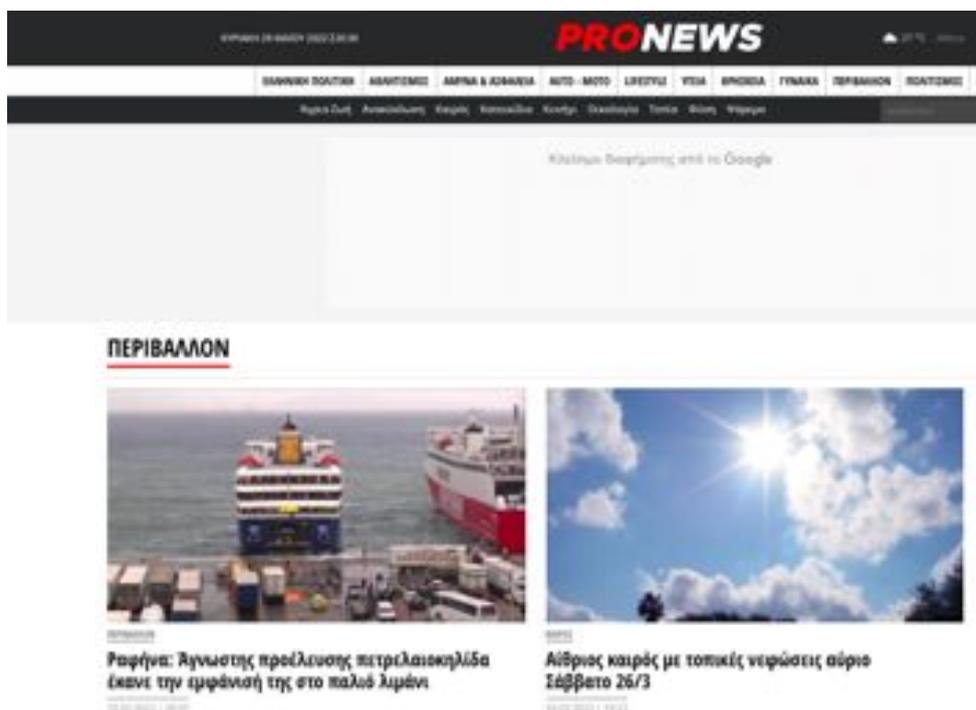
που περιλαμβάνει σήμερα. Την ίδια στιγμή, τα MME σύμφωνα με τους Friedman and Friedman (1988), θα πρέπει να μην μεταδίδουν απλώς πληροφορίες για περιβαλλοντικά θέματα αλλά να παρουσιάζουν στον κόσμο την πραγματική κοινωνική, οικονομική και οικολογική πλευρά των προβλημάτων που σχετίζονται με το περιβάλλον ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να δίνουν πιθανές λύσεις (Bednarek and Carle, 2010). Το περιβάλλον εν γένει, είναι ένα μείζον θέμα που απασχολεί την επικαιρότητα ενώ είναι και ένας από τους κύριους άξονες της διεθνούς πολιτικής (Σκαμνάκης et al., 2016). Όπως αναφέρουν οι Major and Atwood (2004), οι μελέτες που έχουν διεξαχθεί στα μέσα ενημέρωσης σχετικά με τους περιβαλλοντικούς κινδύνους έχουν δείξει ότι τα περιβαλλοντικά νέα τείνουν να είναι συνήθως αρνητικά και διφορούμενα με λίγες πληροφορίες οι οποίες ουσιαστικά δε βοηθούν το κοινό να κατανοήσει τα βασικά προβλήματα που υπάρχουν αλλά αντιθέτως του προκαλούν σύγχυση και πανικό.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η περιβαλλοντική ενημέρωση είναι ένα νέο πεδίο μελέτης που περιλαμβάνει τη διάδοση περιβαλλοντικών ειδήσεων και την ενημέρωση σχετικά με πολιτικές και πρακτικές που αφορούν περιβαλλοντικά ζητήματα (León-Anguiano, 2014). Από την αρχή σχετιζόταν ως επί το πλείστον μόνο με ό,τι αφορούσε στο περιβάλλον, άρα ήταν ένα περιορισμένο πεδίο έρευνας (Antonopoulos et al., 2019).

Στην παρούσα έρευνα γίνεται μία ανάλυση των είκοσι μεγαλύτερων ειδησεογραφικών ιστοσελίδων της Ελλάδας και των είκοσι μεγαλύτερων ειδησεογραφικών ιστοσελίδων της Αμερικής. Η συγκεκριμένη επιλογή έγινε καθώς οι ειδησεογραφικές ιστοσελίδες της Αμερικής είναι διαφορετικά στημένες σε σχέση με εκείνες της Ελλάδας, οπότε η σύγκριση αυτών των δύο έχει ιδιαίτερο ερευνητικό ενδιαφέρον. Οι ειδησεογραφικές ιστοσελίδες της Αμερικής, είναι παγκόσμιου βεληνεκούς και διαφέρουν σε σχέση με τις ελληνικές που έχουν πιο περιορισμένο κοινό. Αυτός είναι και ο βασικός λόγος που έγινε αυτή η επιλογή, σκοπός δηλαδή της έρευνας είναι η ανάλυση των ιστοσελίδων που στοχεύουν σε διαφορετικές χώρες και σε διαφορετικό κοινό. Μέσα από τις διαφορές των συγκεκριμένων ιστοσελίδων αναλύθηκε και η διαφορετική προσέγγιση στα θέματα του περιβάλλοντος και η σύγκριση τους. Η μέθοδος έρευνας που χρησιμοποιείται είναι η ευρετική αξιολόγηση. Γίνεται λοιπόν μία καταγραφή των περιβαλλοντικών ειδήσεων που ανεβάζουν οι συγκεκριμένες ιστοσελίδες, για να διαπιστωθεί κατά πόσο οι ειδησεογραφικές ιστοσελίδες ασχολούνται με θέματα που άπτονται του περιβάλλοντος και πόση βαρύτητα δίνουν σε αυτά. Επίσης, γίνεται καταγραφή αναφορικά με το αν οι συγκεκριμένες ιστοσελίδες έχουν λογότυπο για την κατηγορία “περιβάλλον” στο header ή στο footer και αν ηλεκτροδοτούνται με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η συγκεκριμένη έρευνα συμβάλλει ώστε να εντοπιστούν οι διαφορές στις ειδησεογραφικές ιστοσελίδες Ελλάδας και Αμερικής ενώ γίνεται ανάλυση των ειδήσεων που ανεβαίνουν και αφορούν στο περιβάλλον.

Στην παρούσα έρευνα αναλύθηκαν οι 20 μεγαλύτερες ειδησεογραφικές ιστοσελίδες της Ελλάδας και της Αμερικής για διάστημα τριών μηνών από 02/01/2022 μέχρι 31/03/2022 από σταθερό υπολογιστή. Αναφορικά με τις μεγαλύτερες ιστοσελίδες της Ελλάδας, η λίστα προέκυψε από το similar web όπου παρατηρήθηκε ότι η πλειοψηφία αυτών ανεβάζουν ειδήσεις που αφορούν στο περιβάλλον. Ωστόσο, οι ειδήσεις αυτές στο διάστημα που έγινε η καταγραφή, στα περισσότερα sites ήταν λίγες. Φάνηκε και λόγω της θεματολογίας των άρθρων ότι δε δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα σε θέματα που άπτονται του περιβάλλοντος. Οι ειδήσεις

που είχαν αναρτηθεί, ήταν ουσιαστικά αναπαραγωγή θεμάτων από άλλες ιστοσελίδες (ΑΠΕ-ΜΠΕ, άλλα πρακτορεία ειδήσεων ή άλλες ιστοσελίδες) χωρίς πολλά πρωτότυπα ρεπορτάζ. Υπήρχε μία απλή ροή με ειδήσεις, για να καλύπτεται το συγκεκριμένο κενό. Παράλληλα, ενώ οι περισσότερες ιστοσελίδες από αυτές που αναλύθηκαν είχαν ξεχωριστή κατηγορία για τα θέματα του περιβάλλοντος, σε πολλές η στήλη “περιβάλλον” ήταν σε σημεία σχεδόν “κρυμμένα” (στο footer στην τελευταία σειρά ή στο header σαν υποκατηγορία άλλων στηλών). Ένα παράδειγμα είναι συμβαίνει η ιστοσελίδα in.gr όπου στο header βρίσκεται η κατηγορία “Bscience” και σαν υποκατηγορία το “Περιβάλλον”. Επίσης, στο Aftodioikisi.gr όπου υπάρχουν λίγες περιβαλλοντολογικές ειδήσεις στο Header και η κατηγορία “Περιβάλλον-Υποδομές”. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι ιστοσελίδες που είχαν ποιοτικό και ουσιαστικό περιεχόμενο για το περιβάλλον, παρέχοντας επαρκή ενημέρωση ήταν το Pronews.gr, το newsbeast.gr, το in.gr και η naftemporiki.gr. Μεγάλες ιστοσελίδες όπως newsit.gr, news247.gr και ethnos.gr δεν είχαν καμία είδηση για το περιβάλλον, ούτε καν ξεχωριστή κατηγορία. Ακόμη, σημειώνεται ότι καμία από τις είκοσι ιστοσελίδες που αναλύθηκαν δεν ηλεκτροδοτείται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας καθώς κάτι τέτοιο δεν αναφέρεται πουθενά.

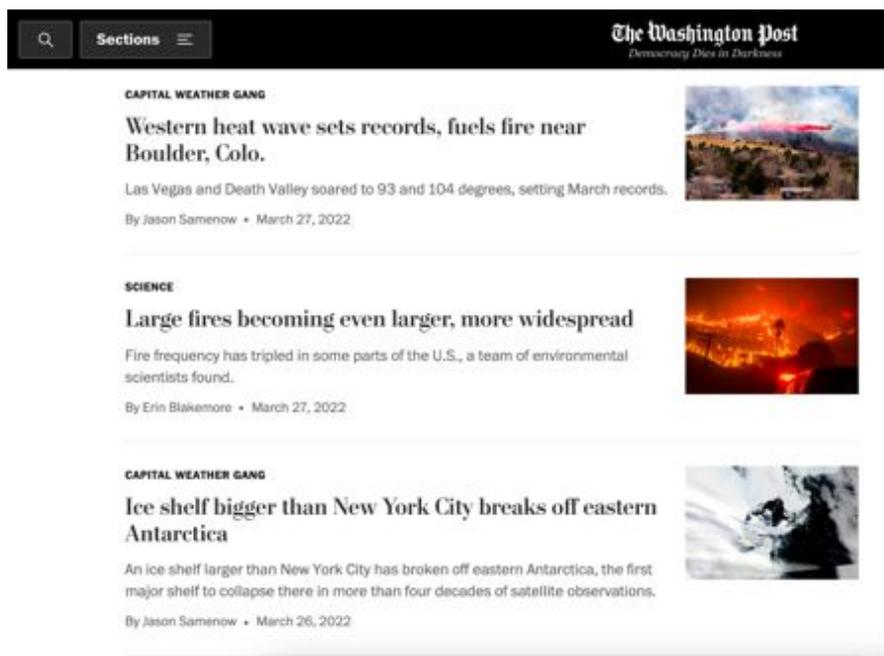

Εικόνα 1: Ειδησεογραφικές ιστοσελίδες της Ελλάδας

Εικόνα 2: Ειδησεογραφικές ιστοσελίδες της Ελλάδας

Από τις είκοσι Αμερικάνικες ιστοσελίδες που επιλέχθηκαν βάσει της κατάταξης του similar web, μόνο οι έξι από αυτές είχαν περιεχόμενο σχετικό με το περιβάλλον. Ειδησεογραφικές ιστοσελίδες μεγάλου βεληνεκούς όπως CNN, New York Times, Breitbart, CBS News, US News and World Report, NBC News Politico.com, NewsWeek, ABC News, Reuters, Slate, The Daily Beast δεν είχαν κατηγορία για το περιβάλλον ούτε καμία είδηση σχετική με αυτή τη θεματολογία. Οι ιστοσελίδες που διέθεταν ξεχωριστή κατηγορία στο Header ήταν το Washington Post, Fox News, Huffington Post, Vice, NPR και The Atlantic. Οι ιστοσελίδες αυτές στο διάστημα των τριών μηνών που αναλύθηκαν, ανέβασαν λίγες ειδήσεις που σχετίζονταν με το περιβάλλον. Οι περισσότερες που ανέβηκαν ήταν από το Washington Post και Huffington Post. Τα πρωτογενή ρεπορτάζ όμως ήταν αρκετά και αυτός είναι και ένας βασικός λόγος που κάνει αυτές τις ιστοσελίδες να ξεχωρίζουν από τη μάζα στην προσέγγιση τους για το περιβάλλον. Ωστόσο, στο σύνολο τους οι περισσότερες ειδησεογραφικές ιστοσελίδες, φάνηκε ότι δεν δίνουν την απαραίτητη βαρύτητα στο συγκεκριμένο είδος ειδήσεων. Σημειώνεται επίσης ότι οι δύο ιστοσελίδες που είχαν ανεβάσει περιεχόμενο σχετικό με το περιβάλλον (Washington Post και Huffington Post) είχαν στο ελάχιστο 37 και 49 ειδήσεις και στο μέγιστο 70 και 51 ειδήσεις αντίστοιχα. Το περιεχόμενο αφορούσε θέματα της επικαιρότητας ενώ το Washington Post και το Huffington Post είχαν το μεγαλύτερο πρωτογενές περιεχόμενο.

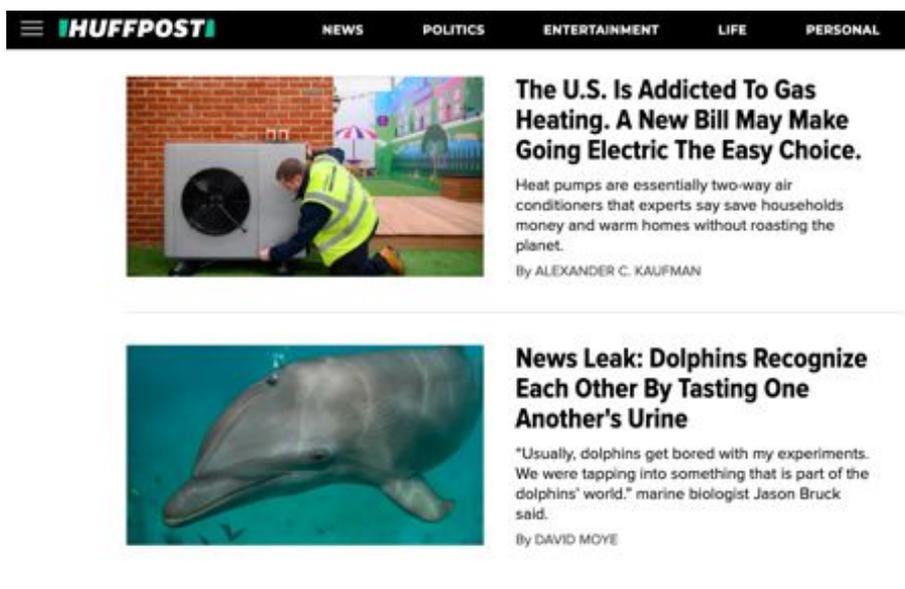

Εικόνα 3: Ειδησεογραφικές ιστοσελίδες της Αμερικής

Πίνακας 1: Οι κορυφαίες 20 ελληνικές ειδησεογραφικές ιστοσελίδες

Ιστοσελίδες	Γενάρης 2022	Φλεβάρης 2022	Μάρτης 2022	Banner-Στήλη "Περιβάλλον"	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
Protothema.gr	12 ειδήσεις	11 ειδήσεις	4 ειδήσεις	Header "Περιβάλλον"	-
Iefimerida.gr	22 ειδήσεις	31 ειδήσεις	14 ειδήσεις	Header "Green"	-
Newsbomb.gr	-	-	-	-	-
In.gr	55 ειδήσεις	68 ειδήσεις	48 ειδήσεις	Header Bscience "Περιβάλλον"	-
Yahoo.com	-	-	-	-	-
Newsit.gr	-	-	-	-	-
Athensmagazine.gr	-	-	-	-	-
Pronews.gr	309 ειδήσεις	261 ειδήσεις	124 ειδήσεις	Header "Περιβάλλον"	-
News247.gr	-	-	-	-	-
Zougla.gr	20 ειδήσεις	23 ειδήσεις	22 ειδήσεις	Header "Περιβάλλον"	-
Kathimerini.gr	-	4 ειδήσεις	2 ειδήσεις	Header "Life" - "Περιβάλλον"	-
Ethnos.gr	-	-	-	-	-
Newsbeast.gr	84 ειδήσεις	80 ειδήσεις	37 ειδήσεις	Header "Περιβάλλον"	-
Enimerotiko.gr	1 είδηση	-	-	Footer "Περιβάλλον"	-
Dikaiologitika.gr	-	-	-	-	-

Aftodioikisi.gr	14 ειδήσεις	23 ειδήσεις	15 ειδήσεις	Header "Περιβάλλον-Υποδομές"	-
Alfavita.gr	-	-	-	-	-
Naftemporiki.gr	46 ειδήσεις	51 ειδήσεις	32 ειδήσεις	Header "Περιβάλλον"	-
Newpost.gr	-	-	-	-	-
Pagenews.gr	-	-	-	-	-

Εικόνα 4: Ειδησεογραφικές ιστοσελίδες της Αμερικής

Πίνακας 2: Οι κορυφαίες 20 αμερικανικές ειδησεογραφικές ιστοσελίδες

Ιστοσελίδες	Γενάρης 2022	Φλεβάρης 2022	Μάρτης 2022	Banner-Στήλη "Περιβάλλον"	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
CNN	-	-	-	Header "Energy"- "Environment"	-
New York Times	-	-	-	-	-
Washington Post	37 ειδήσεις	62 ειδήσεις	70 ειδήσεις	Header "Climate-Environment"	-
Breitbart	-	-	-	-	-
Fox News	5 ειδήσεις	7 ειδήσεις	10 ειδήσεις	Header "World"- "Environment"	-
Huffington Post	49 ειδήσεις	43 ειδήσεις	51 ειδήσεις	Header "News"- "Environment"	-
Vice	2 ειδήσεις	1 ειδηση	2 ειδήσεις	Header "Environment"	-
Usa Today	-	-	-	-	-
NPR	33 ειδήσεις	22 ειδήσεις	21 ειδήσεις	Header "News"- "Climate"	-

CBS News	-	-	-	-	-
US News and World Report	-	-	-	-	-
NBC News	-	-	-	-	-
Politico.com	-	-	-	-	-
The Atlantic	8 ειδήσεις	7 ειδήσεις	11 ειδήσεις	Header "Planet"	-
Time				Header "Climate"	-
NewsWeek	-	-	-	-	-
ABC News	-	-	-	-	-
Reuters	-	-	-	-	-
Slate	-	-	-	-	-
The Daily Beast	-	-	-	-	-

Συμπεράσματα

Οι ελληνικές ιστοσελίδες από την έρευνα που διεξήχθη φάνηκε ότι υστερούν σε σύγκριση με τις αμερικανικές ιστοσελίδες. Υστερούν στο κομμάτι του πρωτογενούς υλικού ωστόσο, η πλειοψηφία των ελληνικών ειδησεογραφικών ιστοσελίδων ανεβάζει περιεχόμενο σχετικό με το περιβάλλον. Από την άλλη πλευρά, οι αμερικανικές ιστοσελίδες, στην πλειοψηφία τους ελάχιστα είχαν ειδήσεις περιβαλλοντικές όμως όσες είχαν ήταν κατά κύριο λόγο δικά τους, πρωτότυπα ρεπορτάζ. Οι περισσότερες ελληνικές ιστοσελίδες κάνουν αναπαραγωγή από άλλα μέσα ξένα και ελληνικά ή πρακτορεία ειδήσεων. Την ίδια στιγμή οι ελληνικές ιστοσελίδες (οι περισσότερες) διαθέτουν ξεχωριστή κατηγορία για το περιβάλλον ενώ στις αμερικανικές δεν ισχύει το ίδιο. Λίγες ιστοσελίδες της Αμερικής έχουν ξεχωριστή κατηγορία για το "περιβάλλον". Επίσης, αξίζει να αναφερθεί ότι ούτε οι ελληνικές ούτε οι αμερικανικές ιστοσελίδες αναφέρουν ότι ηλεκτροδοτούνται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Τα συγκεκριμένα συμπεράσματα που προέκυψαν από την έρευνα δίνουν σημαντικές πληροφορίες για τα ΜΜΕ της Ελλάδας και της Αμερικής αναφορικά με το κενό που υπάρχει στην ανάδειξη θεμάτων για το περιβάλλον.

Σε μία εποχή που τα θέματα του περιβάλλοντος είναι ολοένα και πιο σημαντικά και άπτονται της επικαιρότητας, θα περίμενε κανείς ότι οι ειδησεογραφικές ιστοσελίδες θα έδιναν τη δέουσα βαρύτητα. Όμως κάτι τέτοιο δεν ισχύει και το γεγονός ότι καμία από αυτές δεν έχει στραφεί προς τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, προκαλεί εντύπωση. Μελλοντικά, έχοντας σαν δεδομένα τα στοιχεία που συλλέχθηκαν από την παρούσα έρευνα, θα μπορούσε να γίνει μία μελέτη για τις ιστοσελίδες σε παγκόσμιο επίπεδο, να γίνει ενδεχομένως μία έρευνα προσανατολισμένη σε συγκεκριμένες ηπείρους για παράδειγμα ανάλυση και σύγκριση των ιστοσελίδων της Ευρώπης και της βόρειας ή νότιας Αμερικής κατά πόσο ηλεκτροδοτούνται από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και κατά πόσο αναλύουν θέματα περιβαλλοντικά. Να καταστεί σαφές σε ποιες χώρες ισχύει κάτι τέτοιο, πώς έχει γίνει αυτή η μετάβαση και αν όσες έχουν εγκαταστήσει ανανεώσιμες πηγές ενέργειας αν την ίδια στιγμή έχουν δώσει περισσότερη βαρύτητα στο περιεχόμενο που αφορά στο περιβάλλον. Παράλληλα, όταν γίνει αυτή η μελέτη θα μπορούσε να διεξαχθεί μία σύγκριση σε σχέση με τις ειδησεογραφικές ιστοσελίδες και τα podcasts. Αν οι χώρες που φαίνεται ότι αναδεικνύουν περιβαλλοντικά θέματα στις ειδησεογραφικές ιστοσελίδες, φτιάχνουν podcasts προσανατολισμένα προς το περιβάλλον.

Αναφορές

- Antonopoulos, N., & Veglis, A. (2013, November). The evolution of the technological characteristics of media websites. In Asian Conference on Media and Mass Communication (pp. 130-146).
- Antonopoulos, N., Karyotakis, M. A., Kiourexidou, M., & Veglis, A. (2019). Media web-sites environmental communication: operational practices and news coverage. *World of Media. Journal of Russian Media and Journalism Studies*, (2), 47-65.
- Βέγλης Α. & Αντωνόπουλος Ν., (2016), Χρήση περιβαλλοντικά φιλικών τεχνικών στους διαδικτυακούς τόπους των ΜΜΕ, *Περιβαλλοντική Δημοσιογραφία και Επικοινωνία*.
- Bednarek, M., & Caple, H. (2010). Playing with environmental stories in the news—good or bad practice?. *Discourse & Communication*, 4(1), 5-31.
- Friedman, M.S., Friedman, A.K. (1988), *Reporting on the Environment: a Handbook for Journalists*, The Asian Forum of Environmental Journalists, The United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific.
- Harrison B. (1993), *Going green: How to communicate your company's environmental commitment*, Homewood (USA): Business One, Irwin.
- Karyotakis, M. A., & Antonopoulos, N. (2021). Web communication: a content analysis of green hosting companies. *Sustainability*, 13(2), 495.
- Kovach, B. & Rosentiel, T. (2004). *Εισαγωγή στη Δημοσιογραφία: Τι πρέπει να γνωρίζουν οι άνθρωποι των Μέσων και τι πρέπει να αναμένει η κοινή γνώμη*. Αθήνα: Καστανιώτη.
- León-Anguiano, B. (2014). *Comunicar el cambio climático. De la agenda global a la representación mediática*. Actas del XXVIII CICOM-Congreso Internacional de Comunicación.
- Major, A. M., & Atwood, L. E. (2004). Environmental risks in the news: Issues, sources, problems, and values. *Public understanding of science*, 13(3), 295-308.
- Σκαμνάκης Α., Κεντερελίδου Κ. και Γαλατσοπούλου Φ., (2016), *Περιβαλλοντική Δημοσιογραφία και Επικοινωνία*, Εκδόσεις Πολιτεία, Θεσσαλονίκη, σελ. 422-424.